

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi nuorista työntekijöistä annettua lakia siten, että se täyttää nuorten työntekijöiden suojelusta annetun direktiivin ja Euroopan neuvoston sosiaalisen peruskirjan vaatimukset. Neljätoista vuotta täyttäneet tai saman kalenterivuoden aikana sanotun iän täyttävät oppivelvolliset voisivat olla työssä enintään puolet koululomistaan. Oppisopimuskoulutuksessa olevan työntekijän säännöllistä työaika rajoitettaisiin siten, että oppisopimusoppilaan työaika ja koulutukseen käytetty aika

yhteensä ei saisi ylittää kahdeksaa tuntia vuorokaudessa eikä 40 tuntia viikossa. Nuoren työntekijän päivittäistä lepoaika koskeva säännös muutettaisiin koskemaan kaikkia alle 18-vuotiaita. Lisäksi nuoren työntekijän hätätyöhön käyttämisen edellytyksistä säädettäisiin mainitun direktiivin edellyttämällä tavalla.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Nuorista työntekijöistä annettua lakia (998/1993) muutettiin vuonna 1996 nuorten työntekijöiden suojelusta annetun neuvoston direktiivin 94/33/EY kansallisen voimaansaattamisen yhteydessä. Direktiivin sisältö on selvitetty hallituksen esityksessä HE 41/1996 vp. Koska direktiivissä asetetut vaatimukset ovat eräiltä osin jääneet saattamatta voimaan Suomessa, ehdotetaan nuorista työntekijöistä annettua lakia muutettavaksi direktiivin vaatimusten täyttämiseksi. Samoin lakia ehdotetaan muutettavaksi vastamaan Euroopan neuvoston sosiaalisen peruskirjan 7 artiklasta muodostunutta oikeuskäytäntöä.

Sosiaalisen peruskirjan 7 artiklan mukaan turvataksena sen, että lasten ja nuorten oikeus suojeluun toteutuisi tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat muun muassa määräämään, ettei oppivelvollisuuden alaisina olevia henkilöitä saa ottaa sellaiseen työhön, joka estäisi heitä hyödyntämästä täysipainoisesti koulutustaan. Jotta artiklan tavoite to-

teutuisi, Euroopan neuvoston asiantuntijakomitea on katsonut, että nuorten tulisi olla lomalla ainakin puolet koululomistaan. Asiantuntijakomitean mukaan koulun lomaajat ovat ensisijaisesti tarkoitettut nuorten virkistämiseen sekä voimien keräämiseen tulevaa koulutyötä varten.

2 §. *Työhön ottaminen.* Nuorista työntekijöistä annetun lain 2 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan 14 vuotta täyttänyt tai saman kalenterivuoden aikana 14 vuotta täyttävä henkilö voidaan ottaa kevyeen työhön enintään kahdeksi kolmasosaksi hänelle kulloinkin koulusta annettavana loma-aikana. Euroopan neuvoston asiantuntijakomitea on katsonut, ettei Suomi täytä sosiaalisen peruskirjan 7 artiklan 3 kohdan vaatimuksia.

Lain 2 §:n 2 momentti koskee 14 vuotta täyttäneitä tai 14 vuotta täyttäviä oppivelvollisia. Suomessa oppivelvollisuus tulee suoritetuksi peruskoulun yhdeksännen luokan jälkeen, jolloin nuoret ovat yleensä 16-vuotiaita. Oppivelvollisuuden suorittamisen jälkeen nuori voidaan ottaa 4 §:n 1 momentin mukaisesti pysyvään työsuhteeseen.

Voimassa olevan 2 §:n 2 momentin 1 kohta ehdotetaan muutettavaksi siten, että koulusta annettavana loma-aikana 14 vuotta täyttänyt tai saman kalenterivuoden aikana 14 vuotta täyttävä oppivelvollinen voisi olla työssä enintään puolet lomasta. Säännös koskisi oppivelvollisen työntekoa koulun vahvistettujen lomien aikana. Sen sijaan säännöstä ei sovellettaisi tilanteissa, joissa oppilaalle on myönnetty henkilökohtainen vapautus koulutyöstä esimerkiksi tietyn työn suorittamista varten.

4 §. *Säännöllinen työaika.* Direktiivin nuorten työaika koskevan 8 artiklan mukaan sellaisten alle 15-vuotiaiden lasten, jotka työskentelevät yhdistettyä koulutusta oppilaitoksissa ja työelämässä koskevan järjestelmän mukaisesti tai ovat työharjoittelussa työpaikalla, työaika saa olla kahdeksan tuntia vuorokaudessa ja 40 tuntia viikossa. Samoin 15—17 -vuotiaiden työaika saa olla kahdeksan tuntia vuorokaudessa ja 40 tuntia viikossa. Artiklan 3 kohdassa säädetään lisäksi koulutuksen ja työajan yhteenlaskemisesta sellaisen nuoren osalta, joka työskentelee yhdistettyä teoreettista ja/tai käytännön koulutusta oppilaitoksissa ja työelämässä koskevan järjestelmän mukaisesti tai on työharjoittelussa työpaikalla. Direktiivin mukaan koulutukseen kuuluva aika on laskettava työaikaan kuuluvaksi.

Nuorista työntekijöistä annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan oppivelvollisen nuoren työtunnit ja koulutunnit eivät saa yhteensä ylittää kahdeksaa tuntia vuorokaudessa. Vastaavaa säännöstä ei ole muiden kuin oppivelvollisten osalta.

Oppisopimuskoulutuksesta annetun lain (1605/1992) mukainen oppisopimuskoulutus koostuu työpaikalla työtehtävien yhteydessä harjoitettavista ammatillisista opinnoista ja työpaikan ulkopuolisista tietopuolisista opinnoista. Oppisopimusjärjestelmän piirissä olevat ovat yleensä oppivelvollisuutensa suorittaneita.

Direktiivin 8 artiklan 3 kohdan vaatimusten täyttämiseksi ehdotetaan lain 4 §:n 1 momentissa säädettäväksi, että oppisopimuskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa oppisopimuskoulutuksessa opiskelijan tietopuoliseen koulutukseen kuuluva aika ja hänen työaikansa yhteensä ei saa ylittää kahdeksaa tuntia vuorokaudessa eikä 40 tuntia viikossa.

Työaikalain (605/1996) 4 §:n mukaan työajaksi luetaan työhön käytetty aika sekä aika, jonka työntekijä on velvollinen olemaan

työpaikalla työnantajan käytettävissä. Hallituksen esityksessä työaikalaiksi ja laiksi kotaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta (HE 34/1996 vp) sekä työneuvoston oikeuskäytännössä on katsottu, että koulutus voidaan tietyin edellytyksin katsoa työaikaan kuuluvaksi. Koulutuksen työaikaan lukemista on arvioitava ottaen huomioon koulutuksen sisältö ja tarkoitus, työntekijän osallistumisvelvollisuus sekä koulutuksen ajankohta. Jotta koulutus luetaisiin työajaksi, koulutukseen osallistuminen tulee tapahtua työnantajan määräyksestä ja osallistumisen on oltava välttämätöntä työntekijän työtehtävien suoriutumisen kannalta. Lisäksi koulutus on järjestettävä työpaikalla tai muualla työlle ominaisissa olosuhteissa ja sen on tapahduttava työvuoroluetteloon merkittynä säännöllisenä työaikana.

Oppisopimuskoulutuksessa paikallishallintoviranomainen ostaa tietopuolisen opetuksen ammatilliselta oppilaitokselta, ammatilliselta aikuiskoulutuskeskukselta tai tarvittaessa muulta koulutuksen järjestäjältä. Koulutuksen päätyttyä paikallishallintoviranomainen antaa opiskelijalle todistuksen oppisopimuskoulutuksen suorittamisesta. Tietopuoliseen koulutukseen osallistumisen ajalta opiskelijalla on oikeus saada opintososiaalisina etuina muun muassa päivärahaa, perheavustusta ja matkakustannusten korvauksia. Oppisopimuskoulutuksessa tietopuolisiin opintoihin osallistuminen tapahtuu tutkinnon suorittamiseksi opiskelijan omista lähtökohdista. Näin ollen tietopuoliseen opetukseen osallistuminen voi vain poikkeuksellisesti tulla työaikaan luettavaksi ajaksi.

5 §. *Ylityö ja hätätyö.* Direktiivin 13 artiklan mukaan sen säännöllistä työaika, yötyötä ja lepoaikoja koskevista säännöksistä saadaan poiketa, jos kyseinen työ on luonteeltaan tilapäistä ja se on suoritettava viipymättä. Lisäksi edellytetään, että työtä ei ole mahdollista teettää aikuisilla työntekijöillä. Jos nuoria käytetään 13 artiklassa tarkoitettuun työhön, heille on vastaavasti annettava korvaava vapaa kolmen viikon kuluessa.

Lain ylityötä koskevan 5 §:n 2 momentin mukaan alle 15-vuotiaista ei saa pitää hätätyössä. Alle 18-vuotiaalla työntekijällä teettävän hätätyön edellytyksistä säädetään työaikalain 21 §:ssä. Hätätyön teettäminen on mahdollista, kun ennalta arvaamaton tapahtuma on aiheuttanut keskeytyksen säännöllisessä toiminnassa tai vakavasti uhkaa johtaa sellaiseen keskeytykseen tai hengen,

terveyden tai omaisuuden vaarantumiseen.

Hätätyön teettämisen edellytykset ovat tiukat. Nuorten työntekijöiden hätätyöhön käyttämisen edellytykseksi ei kuitenkaan ole säännösten asettu sita, että hätätyön teettämisen nuorilla on oltava toissijaista aikuisiin työntekijöihin verrattuna. Tämän vuoksi lain 5 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että 15 vuotta täyttänyt nuorta saisi pitää hätätyössä työaikain 21 §:ssä säädettyin edellytyksin vain, jos työpaikalla ei ole käytettävissä sellaisia aikuisia työntekijöitä, joilla hätätyö voitaisiin teettää tai heitä ei ole riittävästi. Lisäksi ehdotetaan säädettavaksi, että jos nuoren työntekijän hätätyössä pitäminen lyhentää hänen 8 §:ssä säädettyä lepoaikaansa, nuorelle olisi annettava korvaava lepoaika mahdollisimman nopeasti, viimeistään kuitenkin kolmen viikon kuluttua. Mitä nuoremman työntekijän lepoaika on lyhennetty, sitä tärkeämpää on huolehtia siitä, että nuori työntekijä saa korvaavan lepoajan mahdollisimman nopeasti.

Määrättäessä nuoria hätätyöhön on otettava huomioon myös nuorten työntekijäin suojelusta annetun asetuksen (508/1986) sekä nuorille työntekijöille vaarallisista töistä annetun työministeriön päätöksen (1432/1993) säännökset nuorille työntekijöille kielletyistä ja vaarallisista töistä. Asetuksen 2 §:n 1 momentin mukaan nuorta työntekijää ei saa käyttää työhön, joka on hänen ruumiilliselle tai henkiselle kehitykselleen vahingoksi tai joka vaatii häneltä suurempaa ponnistusta tai vastuuta kuin hänen ikäänsä ja voimiinsa katsoen on kohtuullista. Säännökset nuorille työntekijöille sallituista töistä rajoittavat siten käytännössä nuoren työntekijän käyttämistä hätätöihin.

Kun lain 5 §:ssä ehdotetaan säädettavaksi ylityön ohella nuorten hätätyön teettämisen edellytyksistä, ehdotetaan pykälän otsikkoon lisättäväksi sana hätätyö.

8 §. *Lepoajat.* Direktiivin 12 artiklan mukaan nuorelle työntekijälle on annettava 30 minuutin mittainen päivittäinen lepoaika, jos hänen päivittäinen työaikansa on vähintään neljä ja puoli tuntia. Lain 8 §:n 3

momentin mukaan direktiivin mukainen lepoaika on annettava alle 15-vuotiaalle, kun taas tätä vanhempien päivittäinen lepoaika määräytyy työaikain 28 §:n mukaan. Direktiivin vaatimuksen täyttämiseksi ehdotetaan, että 8 §:n 3 momentin mukainen lepoaika säädettäisiin koskemaan kaikkia alle 18-vuotiaita työntekijöitä.

15 §. *Poikkeusluvut.* Poikkeuslupaa koskevaa 15 §:n 2 momenttia ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että poikkeusluvalla ei voitaisi poiketa myöskään 8 §:n 2 momentin vuorokausilevon vähimmäispituutta koskevasta säännöksestä. Voimassa olevan lain mukaan poikkeusluvalla ei voida poiketa 15—17 -vuotiaalle säädetystä vuorokausilevon vähimmäispituudesta, kun sen sijaan poikkeuslupa voidaan myöntää alle 15-vuotiaan vuorokausilevosta. Alle 15-vuotiaita ei ole vuorokausilevon lyhentämisen suhteen asetettava eri asemaan 15 vuotta täyttäneisiin nuoriin nähden.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia, organisaatio- eikä henkilöstövaikutuksia eikä myöskään vaikutuksia eri kansalaisryhmien asemaan. Oppivelvollisten työntekijöiden koulusta annettavien lomien aikaisen työntöön rajoittamisella on pyritty suojaamaan nuoria.

3. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan nuorista työntekijöistä 19 päivänä marraskuuta 1993 annetun lain (998/1993) 2 §:n 2 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n otsikko ja 2 momentti, 8 §:n 3 momentti ja 15 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 8 §:n 3 momentti laissa 408/1996, seuraavasti:

2 §

Työhön ottaminen

Lisäksi saadaan 14 vuotta täyttänyt tai saman kalenterivuoden aikana sanotun iän täyttävä henkilö ottaa sellaiseen kevyeen työhön, joka ei vahingoita hänen terveyttään tai kehitystään eikä aiheuta haittaa hänen koulunkäynnilleen:

- 1) enintään puoleksi hänelle kulloinkin koulusta annettavasta loma-ajasta; sekä
- 2) koulutyön aikana tilapäisesti tai muutoin kulloinkin kestoltaan lyhytaikaiseen työsuoritukseen.

4 §

Säännöllinen työaika

Viisitoista vuotta täyttäneen henkilön säännöllinen työaika saa olla enintään yhtä pitkä kuin 18 vuotta täyttäneiden työntekijöiden säännöllinen työaika samassa työssä. Oppisopimuskoulutuksesta annetussa laissa (1605/1992) tarkoitetussa oppisopimuskoulutuksessa opiskelijan tietopuoliseen koulutukseen kuuluva aika ja työaika yhteensä ei saa ylittää kahdeksaa tuntia vuorokaudessa eikä 40 tuntia viikossa.

5 §

Ylityö ja hätätyö

Alle 15-vuotiasta ei saa pitää ylityössä eikä hätätyössä. Viisitoista vuotta täyttäneitä saa pitää hätätyössä työaikalain (605/1996) 21 §:ssä säädettyin edellytyksin vain, jos hätätyön teettämiseen ei ole käytettävissä yli 18-vuotta täyttäneitä. Jos nuoren työntekijän 8 §:ssä säädettyä lepoaikaa on lyhennetty hätätyötä tehtäessä, nuorelle on annettava korvaava lepoaika mahdollisimman nopeasti, viimeistään kuitenkin kolmen viikon kuluessa.

8 §

Lepoajat

Kun nuoren työntekijän työaika vuorokaudessa on pidempi kuin neljä tuntia 30 minuuttia, hänelle on annettava työn aikana ainakin yksi vähintään 30 minuutin lepoaika, jonka aikana hän saa poistua työpaikalta. Jos työpaikalla noudatettavalla työ- tai virkaehtosopimuksen määräyksellä on sovittu päivittäisestä lepoajasta työaikalaista poikkeavasti, saadaan tällaista lepoaikaa koskevaa sopimusmääräystä soveltaa myös nuoreen työntekijään.

15 §

Poikkeusluvut

kuin 40 tuntia ylityötä kalenterivuodessa eikä myöntää poikkeusta 8 §:n 1 ja 2 momentin lepoaikaa koskevista säännöksistä.

Poikkeuslupajaosto ei kuitenkaan voi antaa lupaa teettää nuorella työntekijällä 5 §:ssä sallitun ylityötuntimäärän lisäksi enempää

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Naantalissa 18 päivänä kesäkuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Työministeri *Liisa Jaakonsaari*

Laki

nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan nuorista työntekijöistä 19 päivänä marraskuuta 1993 annetun lain (998/1993) 2 §:n 2 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n otsikko ja 2 momentti, 8 §:n 3 momentti ja 15 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 8 §:n 3 momentti laissa 408/1996, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Työhön ottaminen

Lisäksi saadaan 14 vuotta täyttänyt tai saman kalenterivuoden aikana sanotun iän täyttävä henkilö ottaa sellaiseen kevyeen työhön, joka ei vahingoita hänen terveyttään tai kehitystään eikä aiheuta haittaa hänen koulunkäynnilleen:

1) enintään *kahdeksi kolmasosaksi* hänelle kulloinkin koulusta *annettavana loma-aikana*; sekä

2) koulutyön aikana tilapäisesti tai muutoin kulloinkin kestoltaan lyhytaikaiseen työsuoritukseen.

Lisäksi saadaan 14 vuotta täyttänyt tai saman kalenterivuoden aikana sanotun iän täyttävä henkilö ottaa sellaiseen kevyeen työhön, joka ei vahingoita hänen terveyttään tai kehitystään eikä aiheuta haittaa hänen koulunkäynnilleen:

1) enintään *puoleksi* hänelle kulloinkin koulusta *annettavasta loma-ajasta*; sekä

2) koulutyön aikana tilapäisesti tai muutoin kulloinkin kestoltaan lyhytaikaiseen työsuoritukseen.

4 §

Säännöllinen työaika

Viisitoista vuotta täyttäneen henkilön säännöllinen työaika saa olla enintään yhtä pitkä kuin 18 vuotta täyttäneiden työntekijöiden säännöllinen työaika samassa työssä.

Viisitoista vuotta täyttäneen henkilön säännöllinen työaika saa olla enintään yhtä pitkä kuin 18 vuotta täyttäneiden työntekijöiden säännöllinen työaika samassa työssä. *Oppisopimuskoulutuksesta annetussa laissa (1605/1992) tarkoitetussa oppisopimuskoulutuksessa opiskelijan tietopuoliseen koulutukseen kuluva aika ja työaika yhteensä ei saa ylittää kahdeksaa tuntia vuorokaudessa eikä 40 tuntia viikossa.*

5 §

Ylityö

Alle 15-vuotiasta ei saa pitää ylityössä eikä hätätyössä.

5 §

Ylityö ja hätätyö

Alle 15-vuotiasta ei saa pitää ylityössä eikä hätätyössä. Viisitoista vuotta täyttänyttä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

saa pitää hätätyössä työaikalain (605/1996) 21 §:ssä säädetyin edellytyksin vain, jos hätätyön teettämiseen ei ole käytettävissä yli 18-vuotta täyttäneitä. Jos nuoren työntekijän 8 §:ssä säädettyä lepoaikaa on lyhennetty hätätyötä tehtäessä, nuorelle on annettava korvaava lepoaika mahdollisimman nopeasti, viimeistään kuitenkin kolmen viikon kuluessa.

8 §

Lepoajat

Kun *alle 15-vuotiaan* työaika vuorokaudessa on pidempi kuin neljä tuntia 30 minuuttia, hänelle on annettava työn aikana ainakin yksi vähintään 30 minuutin lepoaika, jonka aikana hän saa poistua työpaikalta. Jos työpaikalla noudatettavalla työ- tai virkaehtosopimuksen määräyksellä on sovittu päivittäisestä lepojasta työaikalaista (604/46) poikkeavasti, saadaan tällaista lepoaikaa koskevaa sopimusmääräystä soveltaa myös nuoreen työntekijään.

Kun *nuoren työntekijän* työaika vuorokaudessa on pidempi kuin neljä tuntia 30 minuuttia, hänelle on annettava työn aikana ainakin yksi vähintään 30 minuutin lepoaika, jonka aikana hän saa poistua työpaikalta. Jos työpaikalla noudatettavalla työ- tai virkaehtosopimuksen määräyksellä on sovittu päivittäisestä lepojasta työaikalaista poikkeavasti, saadaan tällaista lepoaikaa koskevaa sopimusmääräystä soveltaa myös nuoreen työntekijään.

15 §

Poikkeusluvut

Poikkeuslupajaosto ei kuitenkaan voi antaa lupaa teettää nuorella työntekijällä 5 §:ssä sallitun ylityötuntimäärän lisäksi enempää kuin *enintään* 40 tuntia ylityötä kalenterivuodessa eikä myöntää poikkeusta 8 §:n 1 momentin lepoaikaa koskevista säännöksistä.

Poikkeuslupajaosto ei kuitenkaan voi antaa lupaa teettää nuorella työntekijällä 5 §:ssä sallitun ylityötuntimäärän lisäksi enempää kuin 40 tuntia ylityötä kalenterivuodessa eikä myöntää poikkeusta 8 §:n 1 ja 2 momentin lepoaikaa koskevista säännöksistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

